

Andreja Babšek

Motivno-tematski preplet v delu Petra Svetine

Izvirni znanstveni članek

UDK 821.163.6.09-93Svetina P.

POVZETEK

Delo Petra Svetine je tako v znanstvenem kot umetniškem pogledu zelo raznovrstno in kompleksno. Prispevek se osredotoča na leposlovni sklop, v katerem se avtor izraža skozi precejšnjo formalno pestrost, v motivno-tematskem pogledu pa najdemo nekaj elementov, ki se kot rdeča nit vijejo skozi vso ustvarjalno delo: knjižnica, razmerje eros – tanatos, krščanska mistika, umetniško ustvarjanje. Osrednji deli sta v tem pogledu *Kavarna v prvem nadstropju* in *Škržati umolknejo opolnoči*, čeprav ostajata vitalnost in umetniška vrednost preostalih del nedotaknjeni. Glavna odlika Svetinovega ustvarjanja je neolepšano odslikavanje sveta, vendar prežeto z blagostjo in humorjem.

Ključne besede: otroška književnost, mladinska književnost, Peter Svetina

Themes and motifs in the works of Peter Svetina

ABSTRACT

The work of Peter Svetina shows diversification and complexity from both scientific and artistic aspects. The article focuses on the author's formal variety of writing, which is accented by some motifs that are threaded through his complete works: the library, the eros-tanatos relationship, Christian mysticism and artistic creation. The central works in this line are *The first floor café (Kavarna v prvem nadstropju)* and *Cicadas silence at midnight (Škržati umolknejo opolnoči)*, even though there is no doubt to the vitality and artistic value of his other writings. Svetina's works mainly focus on depicting a world that lacks beauty, however he imbues it with gentleness and spices it with humour.

Key words: children's literature, juvenile literature, Peter Svetina

Uvod

Delovanje Petra Svetine je raznovrstno in ga lahko ohlapno razdelimo na dve področji, ki sta med seboj ločeni, hkrati pa tudi zelo prepleteni. V prvo spada avtorjevo udejstvovanje na področju literarne vede, kjer lahko z zanimanjem za staro slovensko književnost omenimo predvsem magistrsko delo *Silabični verz v starejši slovenski poeziji* (1997) in doktorsko disertacijo *Kitične oblike v starejši slovenski posvetni verzifikaciji* (2000), pa tudi antologijo slovenskih balad in romanc *Nasmeh pod solzami* (2003), ki se razširi na sodobne ustvarjalce. Avtorjevo

zanimanje predstavlja tudi detektivski in kriminalni roman, pri čemer gre posebej opozoriti na Svetinova dognanja o tovrstnem mladinskem romanu na Slovenskem in tudi širše. Mladinska književnost je še eno področje, ki ga moramo zaradi Svetinovih tehničnih in širokih izhodišč nujno omeniti, poleg tega pa se dopolnjuje z njegovim literarnim ustvarjanjem in nekdanjim vodenjem pionirskega dela Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani. Zadnji sklop, ki ga kaže omeniti, je prevajanje iz češkega, angleškega, nemškega in hrvaškega jezika; pozabiti pa ne smemo niti na številna sodelovanja na različnih simpozijih, urejanje zbornikov in soavtorstvo pri berilih za osnovno šolo. Danes Svetina kot univerzitetni profesor predava slovensko književnost na celovski univerzi.

Drugo področje, ki se mu bomo tukaj posebej posvetili, pa je njegovo literarno ustvarjanje. Na prvi pogled se zdi tako raznovrstno, hkrati pa tako dodelano in zato zaokroženo, da je skoraj nemogoče poiskati skupni imenovalec. Formalno Svetina ustvarja tako rekoč v vseh literarnih vrstah, če upoštevamo tudi dramatizacije za gledališke uprizoritve. Z izjemo pesniške zbirke *Kavarna v prvem nadstropju* (2001) ustvarja za otroke in mladino. Formalnim zahtevam se seveda prilagajajo tudi vsebinske. Če bi tvegali kratek vsebinski oris njegovega literarnega dela, bi zapisali, da gre za izjemno dodelana besedila, za katera je značilna nežna poetičnost, prepletena z lahkotnim, a zahtevnim humorjem, katerega učinkovitost se stopnjuje sorazmerno z jezikovno in literarno ozaveščenostjo bralca, saj je polna besednih iger in poigravanj z nekaterimi znanimi literarnimi liki, motivi in temami. Med tistimi motivi, ki se vedno znova pojavljajo v njegovih delih, so stare knjige, knjižnice, ljubezen, soočena s smrtjo, angeli, krščanska mistika, popotovanja, tudi cirkus, in če gremo še malo širše, umetniško ustvarjanje. Za nekatere od njih velja, da so tudi predmet Svetinovega strokovnega zanimanja.

Prepletanje poezije in proze

Kljub samo trem pesniškim zbirkam se zdi, da je poezija pri Svetini najbolj temeljna literarna vrsta, saj se edina razteza v loku od najmlajšega do odraslega bralca, predvsem pa se kot suveren del pojavlja tudi v proznih oblikah. Z vidika prejemnika se pesniške zbirke mladijo, saj je zadnja, *Pesmi iz pralnega stroja* (2006), namenjena prav najmlajšim bralcem, prva, *Kavarna v prvem nadstropju* (2001), pa odraslim. *Pesmi iz pralnega stroja* so zelo konkretne, tesno povezane z ilustracijo Damjana Stepančiča in bi brez nje sploh ne obstajale. Toda del pesmi se loči od ilustracije, čeprav ne tudi od preprostosti, s pomočjo katere se zna Svetina na otroku zlahka dostopen način dotakniti zapletenejših tem, kot so spori med otroki in starši ter pisanje poezije. *Mimosvet* (2001) je pesniška zbirka, ki je namenjena bolj izkušenim mladim bralcem. Zanj je značilno, da je močno zasidrana v konkretnem svetu, ki s spretnim pesniškim jezikom pridobiva drugoten, pesniški pomen. Nasprotje med vsakdanjim in poetičnim je toliko bolj izrazito, ker pesnik za izhodišče svojih pesmi jemlje skoraj banalne reči, kot so *Glavnik, Jok, Mobitel, Pajčevina, Telegrafski drog*, če naštejemo samo nekatere značilne naslove. Tak svet je poln čustev, prijetnih in neprijetnih, toda v vsakem primeru je pesniško olepšan. Posebej za pesem *Mimosvet* je značilno, da je subjekt vedno del sveta in tudi svet je

del njega; oboje posameznika usodno opredeljuje in temu ni moč ubežati, čeprav bi želel biti prisoten zgolj kot opazovalec. Obe pesniški zbirki lahko po Igorju Saksidi uvrstimo v zbliževalni/dvogovorni tip, za katerega je značilno preseganje razkoraka med otroškim in odraslim svetom. Pri Svetini še posebej opazimo željo po preseganju strahu do zunanjega sveta, ki ga odrasli včasih občutijo enako močno kot otroci. Toda otrok v ta svet šele vstopa, zato pesnik neprijetna občutja omili s humorjem, ki se skriva v presenetljivih motivih in pesniškem jeziku. Vsekakor je njihovo bistvo umetniškost; to je značilno tudi za *Kavarno v prvem nadstropju* (2001), ki je edino delo za odrasle. Zanj je Svetina prejel nagrado za pesniški prvenec. Tukaj ga ne bomo obravnavali v celoti, ampak zgolj kot osnovo za motivno-tematski preplet z drugimi deli, namenjenimi otrokom in mladostnikom. Pri tem se moramo najprej ustaviti ob dveh prozih delih, v katerih zasledimo Svetinovo poezijo. Posebej veliko je najdemo v *Lila mestu* (1999), kjer je celotno prvo poglavje, *Dva gospoda*, pesnitev. Pesmi odkrijemo tudi v poglavjih *Hlapon in cestarček*, *Vsi lilameški dimniki* in *Trgovina na rime*. To poglavje je še posebej zgovorno, saj so meščani, ki so ostali brez denarnic, kupovali kruh, mleko in sladkarije z rimami in se pri tem sijajno zabavali. Idejo o dobri volji kot plačilnem sredstvu najdemo tudi v *Kavarni v prvem nadstropju*, v pesmi *Gotovina*, kjer pesnik za dragocene počitniške vtise zapiše: »Shranim. / Tudi to shranim / na kartico. / Jutri bom z njo dvignil / nekaj gotovine / na bankomatu« (Svetina, 2001, str. 83).

V pesmih zadnjega dela romana *Škržati umolknejo opolnoči* (2005), ki jih Svetina položi v usta meniha Bartolomeja, izstopa izrazita erotična in religiozno-mistična nota. V tem romanu najdemo največ vzporednic s pesniško zbirko *Kavarna v prvem nadstropju*; obe deli sta po številu motivov in tem, pa tudi po obsežnosti in dodelanosti, temeljni v Svetinovem opusu. Zanimivo pri tem je, da nobeno delo ne stoji niti povsem na začetku niti povsem na koncu njegove ustvarjalne poti, zato ju ne moremo imeti ne za podstat ne za povzetek njegovega delovanja, poleg tega si deli niti ne sledita neposredno. Roman *Škržati umolknejo opolnoči* se začne s steklom in ta motiv se še večkrat ponovi. Simbolni vrhunec doseže v drugem delu romana, ko bolni Aljoša po božičnem praznovanju sredi poletja tako rekoč vstane od mrtvih, v rokah pa drži stekleno olivo. Stekleni otok sta v tistih krajih našla tudi brodolomca Bartolomej in Tadej Elija, predvsem pa se pesem s takšnim naslovom pojavi v *Kavarni v prvem nadstropju*. Roman *Škržati umolknejo opolnoči* je sicer sestavljen iz treh delov, lahko bi celo zapisali treh kratkih zgodb. Prvi, avanturistično-potopisni del opisuje pot treh fantov, ki se iz Slovenije preko Bosne odpravijo do Dubrovnika. Tam jih čakajo številne nepričakovane prigode, zlasti po zaslugi Simonovega mlajšega brata Matije, ki s svojo simpatično spontanostjo, spretnostjo in flegmatičnostjo rešuje in zapleta situacije. Potovanje, posebej vožnja s kolesi, ni samo dovršen del prvega dela romana, ampak tudi pesniške zbirke, in sicer v pesmih *Pripovedovalec na kolesu*, *Rondo na kolesu* in *Vožnja s kolesi po Moldeju*, ki so z drugimi združene v podpoglavje *Norveški dnevnik*. Za samega Simona je veliko pomembnejši drugi del romana, ko mora zaradi nesreče ostati na enem izmed jadranskih otokov. Brat in prijatelj iz prvega dela počasi izginjata, v ospredje stopajo otočani in življenje na otoku, z njimi pa izstopijo psihološko-ljubzenski in mistični elementi romana. Predvsem postane pomembna Jelena,

dekle, ki jo je srečal že na ladji: »*Ko sem se ozrl nanjo takole sede, je, čeprav ni bila posebej visoka, zrasla pred mano kot kak stolp. In pod oprijeto majico, ki jo je od krila ločevala proga tiste lepe polti, sta rahlo vzplapolali dve, kako naj rečem, no pač dve. Dojki. Zdaj sem šele opazil, da spodaj nima kopalk, ničesar*« (Svetina, 2005, str. 53). Pesmi s tako motiviko najdemo v *Kavarni v prvem nadstropju* v razdelku *Ljubezen ob vrečki čaja*. V vsebinskem pogledu je še pomembnejše, da bralec v tretjem delu romana ugotovi, kako se je Ljubezen med Jeleno in Simonom srečno spletla. Na tem mestu lahko Jeleno primerjamo z Marijo Nemko; obe otočanki sta se namreč zaljubili v tujca. Toda Marija Nemka je zapustila Anteja in se poročila s starejšim bogatim Nemcem. To pa še ni jedro nesreče. Po nekaj letih se je vrnila s čudovito lepim, a zaostalim sinom, ki se mu med drugim prikazujejo angeli. Angeli tudi ozdravljenemu Aljoši kot zdravniku »*roke gore držijo*« (Svetina, 2005, str. 6), poleg tega je tak eden izmed naslovov romana in tudi v pesniški zbirki *Kavarna v prvem nadstropju* najdemo pesem: */.../ In sta plesala. / Mogoče valček. Po pločniku. // Odrasel – še deček/ in njegov / angel* (Svetina, 2005).

Na tem mestu moramo narediti preskok k Ljubezenskemu romanu z mističnimi elementi *Vidov angel* (2000), kjer motiva z angelom ter vzporejanje pretekle in sedanje ljubezni posebej izrazito izstopijo. Posebnost tega romana je tudi to, da je glavni lik fant. Vid se namreč zaljubi v Tadejo, ki njegovo ljubezen zavrača. Nesrečni Vid se začne *preveč gnati* in si želi s podvigi, ki presegajo njegovo moč, zaman zagotoviti njeno pozornost. Nevarno zbolí. V tem romanu je Ljubezen najbolj neposredno soočena s smrtjo in nato mistično odrešena. V romanu *Škržati umolknejo opolnoči* je na smrt bolan le brat protagonistke, tukaj pa kar glavni junak sam. Predvsem pa je nesrečna in vzporedna pretekla Ljubezenska zgodba Vidu ljubega učitelja Kozmana, ki z izgubo ljubezni izgubi tudi svoje življenje. Toda njegova smrt ni zaman, saj se na učiteljevem pogrebu Vid zbliža z Dašo, med njima pa sedi angel, kar namiguje na transformacijo pokojnika in srečno Ljubezen. Za profesorjevo nesrečo bralec izve šele iz njegovega dnevniškega zapisa – ta postopek, književnost v književnosti, Svetina večkrat uporabi. Tudi roman *Škržati umolknejo opolnoči* se v tretjem delu konča z Bartolomejevim zapisom, ki ga Simon najde v samostanski knjižnici, medtem ko je tam na praksi. Pred tem pa sledijo telefonski razgovori med njim in Jeleno – z njimi se Svetina spogleduje še z eno literarno vrsto, dramatiko. Vse niti romana se strnejo v srečno Ljubezensko zgodbo, ki pa ima značilno razprt konec. Oba romana v ospredje postavita dnevniko likov, ki niso protagonisti. S tem se vzpostavi določena distanca, hkrati pa usoden preplet preteklosti s sedanostjo in možnost za optimistično popraviljanje nekdanjih napak. V osrednjem delu sta romana Ljubezensko-mistična, toda *Škržati umolknejo opolnoči* je s formalnega in vsebinskega vidika bogatejši, saj vsebuje avanturistično-potopisni uvodni del in poetični zaključek.

Kaj pa detektivka?

Detektivski in kriminalni roman ni samo predmet Svetinovega znanstvenega raziskovanja, ampak tudi del njegove ustvarjalne fasciniranosti. V tretji pesmi *Vsakdanjih geometrij* pesniške zbirke *Kavarna v prvem nadstropju* pesnik ob za-

ključku lova na nepridiprava nepričakovano zaključiti: »Tako se igrava. / Jaz sem lopov, / brat je detektiv« (Svetina, 2001, str. 39). V Svetinovem literarnem ustvarjanju je brat zelo pomembna figura, ki ne odigra ključne vloge samo v delih *Škržati umolknejo opolnoči* in *Mimosvet* (v pesmi *Znanstvenik*), pač pa predvsem v detektivki *Usodne platnice* (2001), kjer se povezava detektiva in brata ujema s tisto iz *Vsakdanjih geometrij*. Jedro zapleta so v *Usodnih platnicah* rubini, vdelani v platnice stare knjige, in izginotje simpatičnega, pa znova zmedenega profesorja Mehleta. Ker svet odraslih in varovalni aparat odpovesta, vzameta brata, starejši Andrej in mlajši Tim, stvar v svoje roke. S svojo pametjo, spretnostjo in vztrajnostjo ta bratovsko-detektivska dvojica uspe pripeljati krivca pred vrata postave. Zanimiva je junaška postavitev obeh otrok, saj se fanta ne spopadata s svetom odraslih zaradi lastnih težav na poti odraščanja, ampak zato, da popravita krivice v njem, vzpostavita pravičnost in red, s čimer mu pravzaprav pomagata. To pa je ena glavnih značilnosti otroške detektivke, v kateri so »glavne književne osebe praviloma vedno otroci, ki razkrivajo negativna dejanja odraslih«, pri čemer »novo vzpostavljen red /.../ približa detektivko pravljici« (Haramija, 2000, str. 3–4). Lik starejšega brata Andreja je zasnovan bolj dinamično, saj stoji na meji otroškega in odraslega sveta; v prvem se še lahko giblje zaradi tesne povezave z mlajšim bratom, v drugega pa so se mu pravkar odprla vrata. Kraj dogajanja je urban, strnjen predvsem v kavarno in knjižnico. Kavarna je Svetinov priljubljeni kraj, zlasti v *Kavarni v prvem nadstropju*, malo pa tudi v *Klobuku gospoda Konstantina*. Še pomembnejša pa je knjižnica. Strast, ki jo avtorju budijo knjižnice in stare knjige, je najbolj izrazita v romanu *Škržati umolknejo opolnoči*, saj se v njem pojavi večkrat, pa tudi največ prostora in čustev ji avtor nameni. V tem se *Usodne platnice* zelo razlikujejo; čeprav je knjigi posvečen ves roman, je to vendar bolj kot del akcije. Toda knjižnica se z malo čudaškimi knjižničarji pojavlja še v drugih delih. Med drugim tudi v zbirki kratkih detektivskih zgodb *Skrivnost mlečne čokolade* (2002), kjer so ravno v naslovni zgodbi druga ob drugo duhovito postavljene knjiga, mlečna čokolada in v ovojni čokoladni papir zavite umetelno izdelane lesene deščice. Vezni člen med tovarno čokolade in knjižnico je knjižničar, ki so ga odpustili iz tovarne čokolade, ker je v službi prebiral pravljice. Slavni detektivski mojster Pip je smešna figura; to Svetina doseže z nizanjem namišljenih, pravljичnih in fantazijskih primerov, s čimer detektivko še bolj izrazito poveže s pravljico. Mojstrov položaj stopnjuje razmerje z babico, saj detektiv v svoji zmedenosti ni sposoben skrbeti sam zase, temveč zanj to počne praktična starka. Ta je s kuhalnico kos celo vsakemu nepridipravu, ki uspe ulti njenemu vnuku. Pravljичno-detektivska zgodba se pri Svetini skriva še v *Lila mestu*, v poglavju *Vsi lilameški dimniki*. Tudi tam smešni detektivski mojster Lupica razrešuje fantazijski primer izginotja znamenitih lilameških dimnikov, iz katerih se vije pisani dim. Ker mojster primera ne zmore razrešiti sam, pokliče na pomoč 57 kolegov, ki po dnevih puhanja dima iz detektivskih pip dimnikom spesnijo SOS-sporočilo, s čimer avtor detektivko duhovito združi s poezijo.

Tudi mojster Pip je pisatelj, saj piše dva priročnika, *Priročnik za zgube* in *Sedeminštirideset ukan, ki jih vedo detektivi, tolovaji pa ne*. Ima še posebno detektivsko pero in pisava, zapisana z njim »po nekaj urah izgine in lahko zapis prebereš z infrardečo baterijo« (Svetina, 2002, str. 21). V *Prismojeni enciklopediji*,

ki jo je Svetina objavljala v Kekcu v sezoni 2004/05, je o skrivnih pisavah zapisal še več. Tako je recimo princ Hamelet z Danskega izumil žametno pisavo v istoimenskem poglavju, s katero je deklici Žameti pisal ljubezenska sporočila. Od poigravanja s Shakespearovim Hamletom avtor preide na sodobnega slovenskega ilustratorja Damjana Stepančiča, s katerim sta na ustvarjalni poti postala pravi tandem: »Znameniti italijanski renesančni slikar Damiani Stepanelli je pri slikanju svojih slik uporabljal natančno 23 barvnih odtenkov, prav toliko, kot je bilo črk v abecedi in vsak odtenek je pomenil eno črko. V slike je zapisoval lastni dnevnik« (Svetina, 2005, str. 16). Zaradi povezave s književnostjo velja omeniti še posebno zapisovanje madžarskega študenta Koreltyja, ki je z izpuščanjem ločil in velikih začetnic po podatkih Svetinove *Prismojene enciklopedije* razvil modernistično poezijo. V njej je Svetina ob običajni vrsti detektivov, ki jih poznamo iz književnosti in tudi njegovega ustvarjanja, izumil poklic *knjižarnika ali knjižnega detektiva*. Ta preiskuje stare knjige in zapiske. Svetina v besedilo s popotniškim dnevnikom Janeza Vajkarda Valvazorja vplete svojo ljubezen do stare slovenske književnosti in knjižnic, v njem pa je opisano, kako je polihistor na nekem popotovanju srečal v latinščini govorečo podgano, ki ga je seznanila z bralcu neznano zgodbo o knjižnici senjore Emanuele. Svetina se znotraj tega žanra ne ukvarja z delikti mladostnikov, ki so po njegovih besedah stvar kriminalke, ampak piše detektivke, ki so namenjene mlajšim bralcem. Dragica Haramija celo razvije tezo, da so detektivke eden izmed tipov avanturističnega žanra in tako bliže »*mladinski realistični avanturistični prozi kot nemladinski detektivki in kriminalki*« (Haramija, 2000, str. 3). Trivialnost v *Usodnih platnicah* Svetina nevtralizira s postavitvijo romana v akademski svet, ki ga vpelje s profesorjem, staro knjigo in knjižnico, v *Skrivnosti mlečne čokolade* pa humorne kratke detektivske zgodbe tako ali tako približa pravljici.

Pravljice

Knjižnica se v Svetinovem delu pojavlja pogosto, večkrat v povezavi s podganami. Leta 2005, ko je izšel roman *Škržati umolknejo opolnoči*, je bilo poglavje o *Knjižarniku ali knjižnem detektivu* objavljeno tudi v *Prismojeni enciklopediji*. Kakor v zadnji izvemo za Valvazorjevo srečanje s podgano, ki mu pripoveduje o knjižnici, tudi Simon v knjižnici v Kreševu najde Bohoričevo slovnico iz leta 1584, ki naj bi bila last praške univerze. Vanjo Svetina vplete pripoved, v kateri naj bi iz praške knjižnice izginile vse knjige, ki jih je odnesel tujec, ker ni dobil plačila za to, da je iz mesta pregnal podgane. Zgodba, kot jo pisatelj razkrije že v romanu, temelji na podobni nemški legendi, v kateri namesto knjig iz mesta izginejo otroci. Vrh vsega pa je dogodivščina o podganah v knjižnici tudi avtobiografska, saj so se tisto leto, ko je bil Svetina ravnatelj pionirske knjižnice, podgane vanjo v resnici naselile. Ta pripetljaj avtor najbolj neposredno uporabi v živalski pravljici *Antonov cirkus* (2008). Antonu Bonu in levu Leopoldu po uporabi šampona z neprijetnim vonjem pobegnejo bolhe, ki so bile glavna atrakcija njunega cirkusa. Iz zagate se skušata rešiti z nakupom pisalnega stroja, na katerega bi natipkala zanimivo dramo, vendar nimata dovolj denarja. Kot edina in tudi izredno nepričakovana rešitev se tako pokaže knjižnica. V knjižnici podgane dobesedno požirajo knjige, in ko tja prispe še

maček Kapone, ki ga srečamo tudi v *Skrivnosti mlečne čokolade*, hoče strastne požiralke knjig požreti. Toda podgane, da bi si rešile življenje, mačku odigrajo imenitno pravljico *Obuti maček in pretkane podgane*. Ta del, lociran v knjižnico, je vrhunec zgodbe, hkrati pa predstavlja uspešno nadaljevanje Antonovega cirkusa, v katerega se zaradi povrnjene slave vrnejo celo bolhe. Gre pravzaprav za pravljico v pravljici, ki spominja na Hamletovo mišlovko. Podoben postopek pisatelj uporabi tudi v romanih *Škržati umolknejo opolnoči* in *Vidov angel*, kjer v sklepna poglavja postavi dnevniška zapisa kot besedili znotraj besedila. Nekaj takih zapisov avtor uporabi še v *Usodnih platnicah*, vendar so zapisi strokovne narave. Največja posebnost epizode v *Antonovem cirkusu* je, da se Svetina v njej najbolj približa dramatik, edini literarni vrsti, v kateri ni neposredno ustvarjal.

Tudi cirkus se pri Svetini pojavlja večkrat. Najprej v *Prismojeni enciklopediji*, kjer v poglavju *Cirkus* opiše več dosežkov in nezgod različnih živalskih zvezdnikov, predvsem pa v nagrajeni slikanici *Klobuk gospoda Konstantina* (2007), kjer se tavajoči klobuk ustavi na dveh likih iz cirkusa: kraljevski levinji in cirkuškem čarovniku, katerega jezen lučaj je odločil, da klobuk pristane na glavi zmedenega gospoda Konstantina v ključnem trenutku, ko mimo njega pride prijazna gospodična Olga. Klobuk začne v pravljici svojo pot še na dveh znanih Svetinovih postajah, kavarni, iz katere stopa profesorica Bezlajeva, in kapelniku orkestra, kjer se avtor z glasbo dotakne obeh slikanic o glasbeno nadarjenem mrožku, *O mrožku, ki si ni hotel striči nohtov* in *Mrožek dobi očala*. *Klobuk gospoda Konstantina* je po strukturi zelo nenavadna pravljica, pri kateri težko določimo, kdo je glavni lik: veter ali klobuk. Določen odmik se kaže tudi v risanju človeškega sveta, saj se pravljica dogaja med odraslimi. Zagotovo lahko trdimo le, da je osrednje dogajanje postavljeno v irealni svet, katerega se gospod Konstantin sploh ne zaveda. Sicer pa se model pravljice, kjer osrednja figura išče cilj in pri tem prehodi dolgo pot, preden do njega prispe, pojavi pri dveh živalskih pravljicah: v prvi in zadnji Svetinovi objavljeni pravljici – *O mrožku, ki si ni hotel striči nohtov* (1999) in *Ringaraja* (2009), čeprav je izhodišče pri vsaki drugačno. Pri *Klobuku gospoda Konstantina* je v ospredju ljubezenska zgodba, pri *Mrožku* drugačnost, iskanje pravega (po)klica in ljubezen do glasbe, v *Ringaraja* pa najdemo nagajivega lisjčka, ki na koncu požanje strah, ki ga je tako uspešno sejal. Vse tri pravljice so odlična osnova za dramatizacijo, ki jo je Svetina tudi napisal za mariborsko lutkovno gledališče ob uprizoritvi obeh mrožkov. *Mrožek dobi očala* (2003) je edino delo, ki ga doslej še nismo obravnavali in je bilo nominirano za večernico. Po strukturi se ta živalska pravljica sicer razlikuje od omenjenih, vendar v ospredju stoji rešitev mrožkove slabovidnosti, da bi orkester lahko brezhibno izpeljal imenitni koncert. V pravljicah *O mrožku, ki si ni hotel striči nohtov*, *Mrožek dobi očala* in *Ringaraja* človeški liki ne nastopajo, vendar v vseh pogledih odslikavajo človeški svet. Tako je tudi v *Antonovem cirkusu*, le da se v njej kot stranski lik pojavi lastnik cirkusa, »čokat možak s košatimi brki« (Svetina, 2008, str. 7). Med vsemi pravljicami najbolj izstopata že večkrat omenjeno *Lila mesto*, v katerem najdemo pravljico-poe-tično-detektivski preplet, in *Klobuk gospoda Konstantina*; večino pravljic pa uvrščamo med živalske pravljice.

VIRI

- Svetina, P. (2008). *Antonov cirkus*. Ljubljana: Vodnikova založba, KUD Sodobnost International (Zbirka Spominčice).
- Svetina, P. (2001). *Kavarna v prvem nadstropju*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Svetina, P. (2007). *Klobuk gospoda Konstantina*. Ljubljana: DZS.
- Svetina, P. (1999). *Lila mesto*. Velenje: Pozoj (Zbirka Pravljične pokrajine).
- Svetina, P. (2001). *Mimosvet*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Deteljica).
- Svetina, P. (2003). *Mroček dobi očala*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Čebelica).
- Svetina, P. (1999). *O mročku, ki si ni hotel striči nohtov*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Čebelica).
- Svetina, P. (2006). *Pesmi iz pralnega stroja*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Čebelica).
- Svetina, P. (2005). Prismojena enciklopedija. Dnevniški zapiski dr. Jaromira Gaška, zoologa. *Kekec*, 14 (6), 16–17.
- Svetina, P. (2005). Prismojena enciklopedija. Knjižarnik ali knjižni detektiv. *Kekec*, 14 (4), 22–23.
- Svetina, P. (2005). Prismojena enciklopedija. Žametna pisava. *Kekec*, 14 (10), 16–17.
- Svetina, P. (2009). *Ringaraja*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Čebelica).
- Svetina, P. (2002). *Skrivnost mlečne čokolade*. Ljubljana: Educy (Zbirka Semafor).
- Svetina, P. (2005). *Škržati umolknejo opolnoči*. Ljubljana: DZS (Dober dan, roman!).
- Svetina, P. (2001). *Usodne platnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjigožer).
- Svetina, P. (2000). *Vidov angel*. Velenje: Pozoj (Zbirka M).

LITERATURA

- Haramija, D. (2000). Slovenska otroška detektivka. *Slovenščina v šoli*, 5 (6), 2–4.
- Haramija, D. (2007). O branju knjig in o tem, kako te pomagajo, da zmoremo opisati tisto, kar nosimo v sebi. V *Geniji 2* (str. 195–207). Ljubljana: Genija.
- Kobe, M. (1999). Sodobna pravljica. *Otrok in knjiga*, 26 (47, 48), 5–11, 5–12.
- Kobe, M. (2000). Sodobna pravljica. *Otrok in knjiga*, 27 (49, 50), 5–12, 6–15.
- Kos, J. (1996). Sestava literarnega dela. V *Očrt literarne teorije* (str. 62–88). Ljubljana: DZS.
- Saksida, I. (1994). *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja.
- Saksida, I. (2000). Mladinska književnost. V J. Pogačnik (ur.), *Slovenska književnost III* (str. 403–468). Ljubljana: DZS.
- Svetina, P. (1998). Kdo v Ljubljani rabuta krofe. V *Zbornik predavanj: XXXIV. seminar slovenskega knjižnega jezika, literature in kulture* (str. 115–121). Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete.
- Svetina, P. (2000). Krhko, krhko. V N. Maurer, *Velik sončen dan* (str. 89–98). Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Sončnica).
- Svetina, P. (2004). Naočnik, očalnik in Rdeča kapica. *Otrok in knjiga*, 31 (61), 43–54.

-
- Svetina, P. (2007). Odraščanje med vrsticami. *Literatura*, 19 (190), 130–139.
- Svetina, P. (2005). Ostržki in Pike Nogavičke ali kdo vzgaja mladinske literarne junake? *Otrok in knjiga*, 32 (62), 50–54.
- Svetina, P. (2004). Zgovornost molka. V D. Zajc, *Hiša sanja* (str. 103–106). Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Sončnica).
- Tancer Kajnih, D. (2002). Spremna beseda. V P. Svetina, *Skrivnost mlečne čokolade* (str. 77–78). Ljubljana: Educy (Zbirka Semafor).

Elektronski naslov: andreja.babsek@gmail.com

Založniški odbor je prispevek prejel 3. 12. 2009.

Recenzentski postopek je bil zaključen 19. 12. 2009.
